

บทที่ 4

การก่อตัวองค์กรชุมชนต่อการกำหนดความปลอดภัยตนเองของชุมชน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อมูลทุติยภูมิและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) พบว่าชุมชนแห่งนี้ มีสภาพทั่วไปทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างจากชุมชนชนบทอื่น ๆ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หากแต่เป็นชุมชนที่มีความตื่นตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีการปรับเปลี่ยน ปรับปรุงโครงสร้างของชุมชนเพื่อให้พร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา มียุทธศาสตร์ในการจัดการปัญหาและได้รับความร่วมมือร่วมใจจากคนในชุมชนอย่างดียิ่ง ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ จะได้นำเสนอเป็นลำดับต่อไป

1. บริบทชุมชน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. สภาพปัญหาความไม่ปลอดภัยของชุมชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. บริบทชุมชนเป้าหมาย
  - 3.1 สภาพทั่วไปของชุมชน
  - 3.2 ปัญหาของชุมชน
  - 3.3 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของชุมชน
  - 3.4 กระบวนการสร้างรูปแบบการรักษาความปลอดภัยตนเองของชุมชน
  - 3.5 การมีผู้นำและแกนนำการสร้างความปลอดภัยตนเองของชุมชน

บริบทชุมชน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

สภาพทั่วไปของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งอยู่ตอนใต้สุดของประเทศไทยมีพื้นที่รวม 6.79 ล้านไร่ หรือ 10,936 ตารางกิโลเมตร ประชากรประมาณ 1.78 ล้านคน พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่พิเศษตามประกาศของรัฐบาล คือ มีลักษณะพิเศษในด้านการดำรงชีวิตของประชาชน ทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี สังคม และวัฒนธรรม ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการดำรงชีวิตประจำวัน เป็นสังคมมุสลิมที่ใช้วัฒนธรรมอิสลามมีวิถีชีวิตเฉพาะที่แตกต่าง ทั้งการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ซึ่งจากความแตกต่างทำให้เป็นเงื่อนไขที่กลุ่มขบวนการนำมาอ้าง เพื่อปลุกกระแสให้เกิดการต่อต้านอำนาจรัฐ และการก่อความไม่สงบในรูปแบบต่าง ๆ มา โดยตลอด (<http://www.dopa.go.th/iad/subject/peace.doc>) [เข้าถึง มีนาคม 2552]

ภาพ 2 แผนที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ที่มา: <http://irrigation.rid.go.th/rid17/Myweb/3province.html> [เข้าถึงมีนาคม 2552]

ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อ่าวไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับ ประเทศมาเลเซีย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อ่าวไทยและประเทศมาเลเซีย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดสงขลาและประเทศมาเลเซีย

ภูมิประเทศ ทรัพยากร และภูมิอากาศ

ภูมิประเทศเป็นป่าและภูเขา พื้นที่ราบลุ่มน้ำ มีทรัพยากรป่าไม้และมีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน ภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเขตร้อน แบ่งออกเป็น 2 ฤดู ได้แก่

ฤดูฝน แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดเอาความชื้นจากทะเลอันดามันและมหาสมุทรอินเดียเข้ามา ทำให้มีฝนตกชุกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม อีกช่วงหนึ่งก็คือช่วงที่รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดเอาความชื้นจากอ่าวไทยเข้ามา ทำให้ฝนตกชุกอีกในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม

ฤดูร้อน ฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน เนื่องจากได้รับลมตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมร้อนที่พัดมาจากทะเลจีนใต้ ทำให้อากาศโดยทั่วไปร้อนและชื้น

การเมือง

ระดับชาติ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กำหนดประเภทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งไว้ 2 แบบ คือ แบบสัดส่วนซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มจังหวัดและแบบแบ่งเขต

สมาชิกวุฒิสภา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กำหนดประเภทของสมาชิกวุฒิสภาไว้ 2 แบบคือ แบบสรรหาจากกลุ่มประเภทต่าง ๆ และแบบเลือกตั้ง

ระดับท้องถิ่น

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. เทศบาลเมือง
3. องค์การบริหารส่วนตำบล

การปกครอง

แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคเป็นจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และจัดการปกครองท้องถิ่น ดังนี้

1. รูปแบบองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยใช้พื้นที่ทั้งจังหวัด
2. รูปแบบเทศบาลใช้พื้นที่ตำบลทั้งตำบล แต่เทศบาลบางแห่งไม่ครบทั้งพื้นที่ตำบล

แยกเป็นเทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล

3. รูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ใช้พื้นที่ตำบลทั้งตำบลและบางแห่งรวมพื้นที่ตำบลอื่นหรือพื้นที่ติดเขตเทศบาล

เศรษฐกิจและอาชีพ

เศรษฐกิจโดยทั่วไปของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตร เป็นสำคัญ อาชีพหลักคือการทำสวนยางพารา สวนมะพร้าว ผลไม้ต่าง ๆ การทำนา การประมงและการเลี้ยงสัตว์ ส่วนผลผลิตนอกภาคเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมยาง และอุตสาหกรรมอาหาร การบริการและการท่องเที่ยว

การศึกษา

มีการจัดการศึกษาหลายระดับ แยกเป็นในส่วนที่รัฐบาลดำเนินการคือตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย อาชีวศึกษา ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีสถานศึกษา อีกทั้งยังมีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันการศึกษาเอกชน และศูนย์การศึกษาประจำมัสยิด (ตาดีกา) ที่ภาคเอกชนดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐ

ประชากร ศาสนา และภาษา

ประชากรนับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 80 นับถือศาสนาพุทธประมาณร้อยละ 17 และนับถือศาสนาอื่น ๆ อีกประมาณร้อยละ 3 ประชากรใช้ภาษาพูดหลากหลายเพราะมีหลายกลุ่มมาตั้งถิ่นฐาน ทั้งภาษาไทยมาตรฐานและภาษาท้องถิ่นในภาคใต้ สำหรับคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจะใช้ภาษาซึ่งเรียกว่า “ภาษามลายูถิ่น” ในชีวิตประจำวันคล้ายคลึงกับภาษามลายูในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน

สังคัม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี

สังคัม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แบ่งออกได้ตามภาษาและศาสนา เป็น 3 รูปแบบคือ

1. สังคัมชุมชนที่พูดภาษามลายูถิ่น และนับถือศาสนาอิสลาม
2. สังคัมชุมชนที่พูดภาษาไทยและนับถือศาสนาพุทธ
3. สังคัมชุมชนที่พูดภาษาจีนและนับถือศาสนาอื่น เช่น พุทธ และคริสต์

สังคัมชุมชนที่พูดภาษามลายูถิ่นและนับถือศาสนาอิสลามนั้น มักตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มไม่ปะปนกับชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น อยู่เป็นหมู่บ้าน ๆ ประกอบอาชีพด้วยกันในชุมชนเดียวกัน ส่วนน้อยที่ปะปนกัน ถ้าจำเป็นก็อยู่ปะปนกันบ้างการนับถือศาสนาต่างคนต่างปฏิบัติศาสนกิจของตนไป ปัจจุบันผู้ที่พูดภาษามลายูถิ่นก็สามารถพูดภาษาไทยได้เป็นส่วนใหญ่ เพราะการศึกษาสูงขึ้น กว้างออกไปตามความเจริญของท้องถิ่น และความจำเป็นที่ต้องประกอบอาชีพสัมพันธ์กัน สำหรับชาวพุทธที่พูดภาษาไทยก็สามารถพูดภาษามลายูถิ่นได้ นับเป็นวิวัฒนาการด้านวัฒนธรรมแห่งยุคโลกาภิวัตน์ รูปแบบของชุมชนมักเกิดขึ้นโดยถือศาสนาสถานเป็นจุดศูนย์กลาง เช่น วัด มัสยิด หรือสุเหร่า เพราะต้องอาศัยคนที่รวมกันเข้าเป็นชุมชนที่สนับสนุนค้ำจุน ชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและไม่แตกต่างไปจากจังหวัดอื่น ๆ เช่น การแต่งกาย การขึ้นบ้านใหม่ วันสงกรานต์ การบวชนาค วันออกพรรษา ประเพณีเดือนสิบ (วันสารทไทย) และประเพณีวันลอยกระทง ชาวไทยที่นับถือศาสนาคริสต์ก็จะมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับจังหวัดอื่นๆ สำหรับชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจะมีความแตกต่างไปบ้าง

การแต่งกาย

แต่งกายกันตามลัทธิศาสนาที่ตนนับถือ ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามก็แต่งกายแบบที่นิยมของชาวมุสลิมโดยทั่วไป ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธก็แต่งกายตามแบบของชาวไทยที่นิยมโดยทั่วไป ชาวพุทธไม่ได้นิยมเครื่องแต่งกายแบบชาวฮินดูหรือชาวอินเดียอันเป็นแหล่งของศาสนาพุทธ ชาวพุทธในชนบทแต่งกายแบบไทยแท้ตามสบาย ถ้าอยู่ในเมืองแต่งกายแบบสากลหรือตามที่ทางราชการไทยบัญญัติ ผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น คริสต์ ฮินดู มีน้อย ชาวชนบทที่กล่าวว่าแต่งกายตามสบายนั้นเพราะภาคใต้มีอากาศแบ่งเป็น 2 ฤดู คือฤดูร้อน กับฤดูฝน เท่านั้น ไม่มีฤดูหนาว ชาวชนบทที่เรียกว่าชาวบ้านนั้นส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม เรื่องการสวมเสื้อมีความจำเป็นน้อย สิ้นเปลือง จึงไม่ใคร่สวมเสื้อ เว้นแต่ผู้หญิง ผู้ชายจะนุ่งโสร่งหรือกางเกงขาสั้น โปกหัวหรือคลุมหัว ทำไร่ ทำนา ทำสวนหรือหาปลา ถ้าเข้าเมืองหรือเข้าสังคัม ก็แต่งกายเรียบร้อย ตามความนิยมของสังคัมในท้องถิ่นนั้น สำหรับชาวมุสลิม

ผู้คงแก่เรียนในทางศาสนา มักนิยมแบบชาวอาหรับก็มีอยู่เป็นอันมากจะเห็นอยู่ทั่วไป ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ การแต่งกายของคนรุ่นใหม่มักวิวัฒนาการไปตามรูปแบบของชาวยุโรป โดยเฉพาะบุคคลที่ประกอบอาชีพรับราชการ ธุรกิจ หรือรัฐวิสาหกิจต่างๆ

ประเพณี

ประเพณีของชาวไทยพุทธ

- 1) ประเพณีชิงเปรต
- 2) ประเพณีบั้งกุลบัว
- 3) ประเพณีลาซัง
- 4) ประเพณีลากพระ
- 5) ประเพณีแห่นก

ประเพณีของชาวไทยมุสลิม

- 1) มาแกปูโลละ “มาแกปูโลละ” เป็นภาษาท้องถิ่น แปลว่า “กินเหนียว”
- 2) การเข้าสู่หนัด
- 3) การเกิด และการโกนผมไฟ
- 4) วันฮารีรายอ มีอยู่ 2 วันคือ
  - 4.1) วันอิฎิ้ลฟิตรี หรือที่เรียกว่า วันออกบวช
  - 4.2) วันอิฎิ้ลอิตฮา หรือที่เรียกว่า วันฮารีรายอหัจญ์
- 5) วันแมลิด
- 6) วันอาชูรอ

สภาพปัญหาความไม่ปลอดภัยของชุมชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานความมั่นคงแห่งชาติ (2544: 191) ได้วิเคราะห์และจำแนกปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ออกเป็น 3 ระดับ คือ

- 1) ปัญหาระดับผิวหน้าของสังคม ที่ปรากฏเห็น เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาการก่อเหตุร้าย ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการศึกษา และปัญหาเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนปฏิบัติไม่เป็นธรรม ซึ่งปัญหาเช่นนี้เป็นปัญหาที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย

2) **ปัญหาระดับโครงสร้างสังคม** เป็นปัญหาระดับลึกลงไปจากผิวหน้าของสังคม จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างทางโครงสร้างทางวัฒนธรรม ซึ่งในการบริหารประเทศภายใต้โครงสร้างที่มีลักษณะเป็นแบบรวมศูนย์ส่วนกลาง ระเบียบกฎหมายต่าง ๆ ไม่สามารถยืดหยุ่นได้ ทำให้ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของประชาชน

3) **ปัญหาระดับวัฒนธรรม** เป็นปัญหาที่มองลึกลงไปอีกชั้นหนึ่ง ในความหมายวัฒนธรรมที่กว้างมากกว่าไม่ใช่เพียงแค่ การนับถือศาสนา การแต่งกาย ภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร แต่รวมไปถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่ผ่านการหล่อหลอมทางสังคมมีอิทธิพลอย่างมากต่อความเชื่อของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวนั้นอาจทำให้เจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกส่งลงไปทำงานอาจมีการรับรู้ ทักษะคิด ความเข้าใจ หรือประสบการณ์ในทางลบต่อพี่น้องในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งปัญหาทั้งหมดนี้เป็นปัญหาในส่วนที่ลึกลงไปในสังคมที่เป็นอยู่

จากผลการศึกษาของสถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานความมั่นคงแห่งชาติ ที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้นนั้น พบว่า ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็เป็นปัญหาหนึ่งจากปัญหาทั้งหมดในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยเช่นกัน

ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นปัญหาที่สำคัญ และได้รับความสนใจมากที่สุด ทั้งนี้ไม่ว่าในอดีตหรือปัจจุบันหากจะกล่าวถึงปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วนั้น สังคมโดยทั่วไปมักจะรู้จักกันก็เฉพาะในเรื่องพฤติกรรมของผู้ก่อความไม่สงบที่ได้ทำการก่อเหตุร้ายต่าง ๆ เพื่อประทุษร้ายต่อชีวิตและทำลายทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ซึ่งกองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2544: 52) ได้รวบรวมสถิติการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในช่วงปี พ.ศ.2534 – 2543 ไว้ดังนี้

ตาราง 1 สถิติการก่อความไม่สงบในช่วงปี พ.ศ.2534–2543

ปี	ก่อวินาศกรรม/ วางระเบิด	วางเพลิง	ยิงสถานที่ ราชการ	ยิงสถานที่ เอกชน	ปะทะ	ยิง เจ้าหน้าที่	ยิง ประชาชน	เรียก ค่าคุ้มครอง	รวม
2534	6	1	5	-	-	-	-	-	12
2535	1	3	-	-	1	-	-	-	5
2536	2	3	1	1	-	1	-	-	8
2537	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2538	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2539	1	1	-	5	-	-	-	-	7
2540	12	2	1	2	-	3	13	1	34
2541	12	17	1	4	1	1	8	5	49
2542	16	12	5	7	-	11	19	9	79
2543	7	4	2	1	10	6	-	1	31

ที่มา: กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานแผนงานและงบประมาณ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ในปัจจุบันนี้เหตุการณ์ความไม่สงบยังคงเกิดขึ้นอยู่ อีกทั้งอัตราการเกิดเหตุร้ายต่าง ๆ ยังมีแนวโน้มที่จะเกิดเหตุอยู่ในระดับที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ดังข้อมูลที่กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 9 ได้สรุปไว้ดังนี้

ตาราง 2 สถิติคดีความมั่นคงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ช่วงวันที่ 1 มกราคม 2547 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2547

จังหวัด	สถิติคดีความมั่นคงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ช่วงวันที่ 1 มกราคม 2547 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2547						รวม
	ลอบยิง	โจมตี ที่ตั้ง	วาง ระเบิด	วางเพลิง	เกี่ยวกับ ทรัพย์	อื่น ๆ	
ปัตตานี	146	5	12	116	29	15	323
ยะลา	70	11	25	69	23	21	219
นราธิวาส	167	5	55	143	31	30	431
รวม	383	21	92	328	83	66	973

ที่มา: กองกำกับการ 2 กองบังคับการอำนาจการตำรวจภูธรภาค 9 กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 9

ตาราง 3 สถิติคดีความมั่นคงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ช่วงวันที่ 1 มกราคม 2548 ถึงวันที่ 7 มิถุนายน 2548

จังหวัด	สถิติคดีความมั่นคงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้						รวม
	ช่วงวันที่ 1 มกราคม 2548 ถึงวันที่ 7 มิถุนายน 2548						
	ลอบยิง	โจมตีที่ตั้ง	วางระเบิด	วางเพลิง	เกี่ยวกับทรัพย์สิน	อื่นๆ	
ปัตตานี	100	0	8	62	5	11	186
ยะลา	43	6	21	55	16	29	170
นราธิวาส	90	12	54	82	30	5	273
รวม	233	18	183	199	51	45	629

ที่มา: กองกำกับการ 2 กองบังคับการอำนวยการตำรวจภูธรภาค 9 กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 9

บริบทชุมชนเป้าหมาย

ชุมชนเป้าหมายเป็นชุมชนหนึ่งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับชุมชนอื่น ๆ ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

สภาพทั่วไปของชุมชน

ชุมชนแห่งนี้ประกอบด้วยกลุ่มบ้านย่อย 3 กลุ่มบ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 9,392 ไร่ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ พื้นที่เพาะปลูก 8,000 ไร่ พื้นที่ที่อยู่อาศัย 392 ไร่ และพื้นที่ป่าธรรมชาติ 1,000 ไร่ ปัจจุบันมีประชากรทั้งหมด 540 คน แยกเป็นชาย 280 คน หญิง 260 คน มี 135 ครัวเรือน โดยมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 98 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 2

ภูมิประเทศมีลักษณะเป็นภูเขาสลับซับซ้อนและที่ราบสูงสลับด้วยเนินเขา มีแม่น้ำไหลผ่านเมื่อถึงฤดูฝนน้ำจะท่วมทุกปี เนื่องจากเป็นทางผ่านของน้ำ ภูมิอากาศ มี 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ - พฤษภาคมของทุกปี และฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน มิถุนายน - ธันวาคมของทุกปี ในชุมชนมีสถานีอนามัย 1 แห่ง และมีสชคประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง แหล่งน้ำที่เกิดจากธรรมชาติ ลำธาร 2 สาย ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา สวนผลไม้ เช่น ลองกอง เงาะ ทุเรียน

เศรษฐกิจ

การรวมกลุ่ม และการจัดการร่วม ของชาวบ้านเชิงเขา ที่สำคัญมี 5 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเกษตรกรทำสวน
2. กลุ่มออมทรัพย์
3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
4. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน
5. กลุ่มสหกรณ์

ทั้ง 5 กลุ่มนี้ เน้นการระดมทุนและการออมทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในด้านเงินทุน ประกอบอาชีพ และใช้จ่าย ในชีวิตประจำวัน กลุ่มเหล่านี้ เป็นเสมือนแหล่งเงินทุน ภายในชุมชน ที่ชุมชน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันกำหนดกฎกติการ่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ลดการกู้ยืมเงิน นอกกระบบ จากนายทุนในและนอกหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการปันผลคืนสู่สมาชิกและชุมชนตามสัดส่วน ที่แต่ละกลุ่ม ได้จัดสรร ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ จะเป็นสมาชิกเกือบทุกกลุ่ม

สถาบันทางสังคมและการปกครอง

สถาบันทางสังคมและการปกครองในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ แตกต่างกันและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งสถาบันทางสังคมที่นำมากล่าวถึง คือ สถาบันครอบครัวและ ความเป็นเครือญาติ ด้านการปกครองจะกล่าวถึงเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเป้าหมาย รายละเอียดมีดังนี้

1. สถาบันทางสังคม

1.1 ครอบครัว

ครอบครัวไทยพุทธส่วนมากจะแยกครอบครัว และมีส่วนน้อยที่จะอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ ครอบครัวไทยพุทธสอนให้รู้บุญคุณของพ่อแม่ พี่น้อง และผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ และผู้ที่เลี้ยงเรามา หรือ มีสัมมาคารวะแก่ผู้อื่น

ครอบครัวไทยมุสลิมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ช่วยเหลือเหมือนพี่น้องกันทุกคน หาก มีอะไรเกิดขึ้นก็จะช่วยกันแก้ไข

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิม เล่าต่อกันมาว่า ความสัมพันธ์ของ ชุมชนไทยมุสลิม และชุมชนไทยพุทธ มีมาช้านานแล้ว จะอยู่ด้วยกัน ทำกินบนแผ่นดินเดียวกัน รัก กันเหมือนพี่น้อง มีอะไรก็จะไปมาหาสู่กัน ร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน เช่น การพัฒนาตัดถนนไม้ถาง หนักริมทาง การพัฒนากูโบร์ ไทยพุทธบางครอบครัว มีบรรพบุรุษเป็นมุสลิม

1.2 ความเป็นเครือญาติ คนในหมู่บ้านมีการนับถือ ฟังพาอาศัยซึ่งกันและกัน ไปมาหาสู่กันเสมอ ๆ ไม่มีการขัดแย้งกัน ส่วนใหญ่รักใคร่สามัคคีกัน มีอะไรกันก็แบ่งปัน เมื่อยามเดือดร้อนเครือญาติก็จะเข้ามาช่วยเหลือ ปัญหาการทะเลาะ ไม่ค่อยมี ส่วนมากจะแต่งงานกันในหมู่เครือญาติ

2. ข้อมูลการปกครอง

ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง 1 คน

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ (พรส.) 5 คน

ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) จำนวน 65 คน

ชุดอาสาสมัครหมู่บ้าน (อรบ.) จำนวน 50 คน

อาสาสมัครเจ้าหน้าที่โครงการ (อส.ชรบ.) จำนวน 6 คน

คณะกรรมการประจำมัสยิด จำนวน 3 คน

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน

สภาพปัญหาของชุมชน

สำหรับในชุมชนเป้าหมายมีปัญหาสำคัญ 4 กลุ่ม คือ ปัญหาเศรษฐกิจและความยากจน ปัญหาด้านการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัญหายาเสพติดและปัญหาเด็กเล็กขโมยน้อย รายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาเศรษฐกิจและความยากจน

ประชากรส่วนใหญ่ของพื้นที่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการทำสวนยางพาราเป็นหลัก รองลงมา ได้แก่ ทำสวนผลไม้ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป เกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน เพราะจากระบบเกษตรกรรมยังต้องพึ่งพาธรรมชาติเท่านั้น ผลผลิตที่ได้ก็มีคุณภาพต่ำและถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรจึงไม่สามารถจำหน่ายผลผลิตทางเกษตรในราคาที่ดีได้ อีกทั้งประชาชนยังประสบปัญหาขาดที่ดินทำกินเพราะที่ดินทำกินส่วนใหญ่เป็นของนายทุน

2. ปัญหาด้านการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ประชากรมีการศึกษาต่ำ จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน “เด็กในชุมชนเรียนในโรงเรียนสอนศาสนา ซึ่งในตำบลมีเพียง 1 แห่ง ครุมน้อยไม่เพียงพอทั้งกับจำนวนนักเรียน ผู้ปกครองก็ไม่ค่อยมีเงินส่งไปเรียนที่โรงเรียนในตัวอำเภอ แต่ได้ะอหามาก็สอนให้เขาวนเป็นคนดี” ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของกองวิจัยและพัฒนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2544: 100-103) สรุปได้ว่า จากสภาพการเมืองและเศรษฐกิจในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังอยู่ในวังวนแห่งความวุ่นวายอยู่เสมอ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้พื้นที่ 3 จังหวัด

ชายแดนภาคใต้เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีประชากรที่มีระดับการศึกษาต่ำมากที่สุดในประเทศไทย ซึ่งจนถึงขณะนี้การศึกษาก็ยังเป็นปัญหาในลำดับต้น ๆ ของพื้นที่แห่งนี้ ความพยายามในการพัฒนาทางการศึกษาของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากรัฐบาลยังไม่สามารถสร้างคุณภาพชีวิตของประชากรให้ดีขึ้นได้ ยิ่งไปกว่านั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยองค์รวมยังอยู่ระดับต่ำที่สุดของประเทศ โดยปัจจัยที่ทำให้การศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่สามารถพัฒนาให้ประสบความสำเร็จได้ มีดังต่อไปนี้

- 2.1 มีผู้ไม่รู้หนังสือมาก
- 2.2 เด็กที่จบการศึกษาในแต่ละระดับไม่สามารถประกอบอาชีพได้ทำให้ในพื้นที่มีอัตราการว่างงานสูง
- 2.3 อัตราการเรียนต่อของนักเรียนยังขาดโอกาสอยู่มาก เพราะต้องไปแข่งขันกับกลุ่มอื่นประกอบกับเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างยากจน
- 2.4 ผู้ปกครองไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนรัฐบาลในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะหลักสูตรขาดแรงจูงใจจากผู้ปกครอง บางพื้นที่ปฏิเสธเสียด้วยซ้ำ สาเหตุของปัญหา คือ การไม่รู้ไม่เข้าใจภาษาไทยที่เป็นสื่อการเรียนรู้ทำให้การเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ก็ไม่รู้เรื่องไปด้วย

3. ปัญหายาเสพติด

ในชุมชนนี้มีปัญหายาเสพติดอยู่บ้าง แต่คนในชุมชนได้มีการจัดตั้งหน่วยประสานพลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด เพื่อป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจนชุมชนได้รับรางวัลเกียรติยศจากศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด

4. ปัญหาเด็กเล็กขโมยน้อย

เนื่องจากปัญหาความยากจนเป็นผลต่อเนื่องทำให้เกิดปัญหาเด็กเล็กขโมยน้อย แต่ชุมชนก็สามารถไกล่เกลี่ยปัญหาได้ทุกครั้ง

สรุปจากปัญหาข้างต้นจะพบว่า ในชุมชนนั้นมีปัญหาไม่มากนักและชุมชนเองสามารถแก้ไขปัญหามาของชุมชนได้ ปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาเรื่องความยากจนและการศึกษา ซึ่งชุมชนไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ต้องให้ภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

อนึ่ง ในชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่มีความสงบสุขมาโดยตลอด ดังนั้นปัญหาในเรื่องความปลอดภัยของชุมชนเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก มิได้เกิดจากปัจจัยภายในชุมชนเอง ดังนั้นชุมชนจึงมีการทำประชุมทำประชาคมเพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องของความปลอดภัยของชุมชนจากปัจจัยภายนอก

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของชุมชนเพื่อสร้างความปลอดภัยตนเองของชุมชน

เดิมชุมชนแห่งนี้มี 7 กลุ่มบ้านย่อย ต่อมาเหตุการณ์บ้านเมืองได้มีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ได้มีกลุ่มบุคคลเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพในพื้นที่มากมายจนกลายเป็นชุมชนใหญ่ รวมทั้งมีขนาดพื้นที่ที่ใหญ่มาก ทำให้ไม่สะดวกในการปกครอง ทางราชการจึงทำการแยกหมู่บ้านใหม่เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง มีกลุ่มบ้านในความรับผิดชอบ 3 กลุ่มบ้านและมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งต่อมาได้รับการคัดเลือกให้เป็นกำนันของตำบลดังกล่าวและเมื่อผู้นำคนเก่าได้หมดวาระการดำรงตำแหน่ง ทำให้ชุมชนต้องทำการคัดเลือกผู้นำคนใหม่ ซึ่งผู้นำคนใหม่ได้เข้ามาทำหน้าที่ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2546 เป็นต้นมา

การทำหน้าที่ครั้งแรกของผู้นำใหญ่บ้านได้ทำการประชุมลูกบ้านทั้ง 3 กลุ่มบ้าน มีการถ่ายมอบอำนาจจากคนเก่าสู่คนใหม่ หลังจากนั้นผู้นำใหญ่บ้านคนใหม่ซึ่งเป็นชาวมุสลิม ได้จัดให้มีทีมงานดำเนินการเป็นทีมคณะกรรมการหมู่บ้านโดยมีสมาชิกฝ่ายบริหาร จำนวน 15 คน มีผู้นำใหญ่บ้านเป็นประธาน มีผู้ช่วยผู้นำใหญ่บ้าน 5 ท่าน ช่วยดูแลรักษาความสงบในชุมชน มีสมาชิก อบต. โตะอิหม่าม ผู้นำชุมชนที่เป็นพุทธ ผู้ทรงคุณวุฒิอีก 5 ท่าน มีที่ปรึกษาจำนวน 10 ท่าน มีปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำตำบลเป็นประธาน แบ่งคณะทำงานในหมู่บ้านเป็น 6 กลุ่ม คือ (1) คณะทำงานด้านอำนวยการ รับผิดชอบดูแลด้านการบริหารจัดการทั่วไป มีสมาชิกทั้งหมด 6 คน (2) กลุ่มคณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้านมีสมาชิก 5 คน (3) กลุ่มคณะทำงานด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย มีสมาชิกจำนวน 5 คน (4) กลุ่มคณะทำงานส่งเสริมเศรษฐกิจและรายได้มีสมาชิก 5 คน (5) กลุ่มคณะทำงานด้านสังคมและสาธารณสุขมีสมาชิกทำงาน 5 คน (6) คณะทำงานด้านอื่นๆ มีสมาชิก 5 คน ซึ่งในแต่ละทีมงานได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่รับผิดชอบงานของทีมของตน โดยมีลูกบ้านเป็นทีมงานเพิ่มเติมตามความสมัครใจ

นอกจากนั้น ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่าชุมชนแห่งนี้ ได้มีการจัดเวทีประชาคมขึ้นในชุมชนเป็นประจำสม่ำเสมอ มีการจัดประชุมลูกบ้านในการปกครองหมู่บ้าน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดวางระเบียบ กฎกติกา ข้อตกลงและอื่น ๆ และให้ที่ประชุมลงมติหากมีการปรับเปลี่ยนกฎกติกาใด ๆ ก่อนที่ทุกคนจะได้นำไปยึดถือปฏิบัติ เพราะถือว่าเป็นเสียงส่วนรวมและมีที่ปรึกษาร่วมทีมงานคอยกำกับติดตามประเมินผลการทำงาน ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้นำใหญ่บ้าน เพศชาย อายุ 57 ปี ถึงความเป็นมา พัฒนาการ และสภาพทั่วไปของชุมชน ดังนี้

“...ผมเป็นคนในชุมชนแห่งนี้มาตั้งแต่กำเนิด เมื่อก่อนชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ มีป่าไม้ ไร่ นา ไร่ปลูก ลำธารไหลผ่าน มีสัตว์ป่ามากมาย พื้นดินอุดมสมบูรณ์ปลูกอะไรก็ขึ้นทั้งนั้น ชีวิตความเป็นอยู่สบาย สงบและมีความสุขมาก คนในชุมชนมีไม้ที่หลังรู้จักกันหมดอยู่ด้วยกันเหมือนญาติพี่น้อง เมื่อมีความอุดมสมบูรณ์ผู้คนก็เข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น ทำให้ชุมชนขยายออกไปเป็นหลายหมู่บ้าน และทำให้สภาพแวดล้อม ธรรมชาติ และทรัพยากรที่มีอยู่ก็เริ่มน้อยลง จากเดิมมี 7 กลุ่มบ้านย่อย เมื่อกลายเป็นชุมชนใหญ่ ที่ขนาดพื้นที่ใหญ่มาก ทำให้ไม่สะดวกในการปกครอง ทางราชการจึงทำการแยกหมู่บ้านเสียใหม่เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง มีกลุ่มบ้านในความรับผิดชอบ 3 กลุ่มบ้าน เมื่อผมเข้ามารับตำแหน่งในปี 2546 ได้จัดประชุมชาวบ้าน และจัดเวทีประชาคมขึ้นในชุมชนเป็นประจำ ใช้กลูสุมปากัดในการจัดวางระเบียบกติกา โดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด จะไม่ปรับเปลี่ยนกฎกติกาหรือสร้างระเบียบปฏิบัติใดที่ไม่ผ่านความเห็นชอบจากชุมชน...”

ซึ่งบทสัมภาษณ์ดังกล่าวยังสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านในชุมชนผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชุมชน สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน วัฒนธรรมและวิถีชีวิต อาชีพ ความต้องการของชุมชน บทบาทการมีส่วนร่วมของแต่ละคนในชุมชนให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจร่วมกัน การทำงานพร้อมกัน รวมถึงการปฏิบัติตามกฎที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดให้มาเพื่อรักษาความปลอดภัยตนเองของชุมชน

“...ชุมชนแห่งนี้ วิถีชีวิตของชาวบ้านอยู่อย่างเรียบง่ายเหมือนที่นื่อง ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เวลาที่มีกิจกรรมและงานของชุมชนทุกคนก็มาช่วยกัน มีการจัดประชาคมหมู่บ้านเป็นประจำ ชาวบ้านทุกคนเข้าร่วมประชุมอย่างเต็มใจ เมื่อผลการประชุมมีเสียงส่วนรวมว่าอย่างไร ทุกคนในชุมชนต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะไม่ใช่เป็นการตั้งกฎโดยผู้นำที่เขาคิดเอา แต่เป็นการเสนอผ่านที่ประชุมโดยชาวบ้าน ผ่านการคิดโดยชุมชน ทั้งนี้ ยังมีทีมงานคอยกำกับติดตามประเมิน มีบทลงโทษหากไม่ปฏิบัติ และมีการให้รางวัลหากมีการทำหน้าที่ตามกฎจนเป็นที่ยอมรับ...”

เพศชาย อายุ 45 ปี ผู้ให้ข้อมูลหลัก

อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2547 เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเดิมชุมชนคิดว่าคงจะสงบสุขไปด้วยดีเหมือนเช่นที่เล้ามานับตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ปรากฏว่าเหตุการณ์กลับยิ่งโหมหนักขึ้นกว่าเก่าทุกวัน จนกระทั่งในวันที่ 17 ธันวาคม 2549 ได้ปรากฏมีกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในภาคใต้มาเผาบ้านและทำร้ายร่างกายชาวบ้านในชุมชน

จากเหตุการณ์นี้เป็นเหตุให้มวลชนในพื้นที่เกิดการตื่นตัวต่อปัญหาและเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดรูปแบบการรักษาความปลอดภัยตนเองของชุมชน โดยมีกระบวนการสร้างรูปแบบการรักษาความปลอดภัยขึ้น

กระบวนการสร้างรูปแบบการรักษาความปลอดภัยตนเองของชุมชน

การสร้างรูปแบบการรักษาความปลอดภัยตนเองของชุมชนเป็นกระบวนการสำคัญที่เกิดขึ้นจากชุมชนได้ร่วมกันค้นหาปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหารือกัน ซึ่งผู้นำหมู่บ้านได้เชิญทีมที่ปรึกษา และคณะกรรมการหมู่บ้านเข้าร่วมปรึกษาหารือ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขป้องกันดังกล่าว ทำให้สรุปได้ว่าต้องมีการจัดการตั้งชุดรักษาความสงบขึ้นในชุมชน โดยให้ชาวบ้านทั้งชุมชนช่วยกันดูแล ซึ่งกระบวนการที่สำคัญเริ่มขึ้นจากการมีผู้นำและคณะกรรมการพร้อมทั้งชุมชนได้ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการดูแลรักษาความปลอดภัยตนเองของชุมชน

การมีผู้นำและแกนนำการสร้างความปลอดภัยตนเองของชุมชน

การเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้รวมถึงชุมชนเป้าหมายที่ศึกษาชุมชนได้รับผลกระทบอันเป็นภัยคุกคามต่อความปลอดภัยของชุมชนเอง ซึ่งในระยะเริ่มแรกนั้นชุมชนเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัวและชาวบ้านเองยังไม่มีกรรวมกลุ่มเพื่อสร้างกระบวนการรักษาความปลอดภัยของตนเอง แต่เมื่อต่อมามีคนในหมู่บ้านและหมู่บ้านข้างเคียงเกิดมีเรื่อง มีโจร อันเป็นผลมาจากการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น คนในชุมชนโดยเฉพาะคนที่มีการศึกษาก็เริ่มสร้างระบบความปลอดภัยของตัวเองโดยความพยายามสร้างการมีส่วนร่วมด้วยการระดมคนเข้ามาเป็นแกนนำและอาสาสมัครเพื่อหาแนวทางป้องกันความปลอดภัยตนเองของชุมชน

“...เมื่อก่อนมีความสงบ ปลอดภัย ไปไหนมาไหนตอนกลางคืนก็ไม่ต้องกลัว แต่พอเริ่มมีเหตุการณ์ความไม่สงบ คนก็ไม่ค่อยกล้าไปไหน ก็เลยคิดว่าลาออกจากเป็นครูมาพัฒนาดูแลหมู่บ้านตัวเอง เพราะเป็นคนในพื้นที่ที่มีความผูกพันอยากให้หมู่บ้านมีความเจริญ ยอมลาออกจากครูมาเป็นแกนนำเริ่มคิดหาวิธีป้องกันและรักษาความสงบในหมู่บ้าน จากแรก ๆ มีคนให้ความร่วมมือน้อย เพราะถือว่าเป็นเรื่องไกลตัว จนหลัง ๆ พอเริ่มมีคนในหมู่บ้านและหมู่บ้านข้างเคียงเกิดเรื่อง มีโจร มีอันธพาลเข้ามา ทุกคนก็กลัวเลยหันมาสนใจเรื่องความปลอดภัย ผมก็ระดมคนเข้ามาเป็นแกนนำและอาสาสมัครช่วยเพิ่มขึ้น หมู่บ้านต้องจัดประชุมเพื่อให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและหาวิธีการป้องกันและรักษาความสงบร่วมกัน ซึ่งผู้นำหมู่บ้านได้เชิญทีมที่ปรึกษาและคณะกรรมการหมู่บ้านเข้าร่วมปรึกษาหารือ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขป้องกันดังกล่าว ทำให้สรุปได้ว่าต้องมีการจัดการตั้งชุดรักษาความสงบขึ้นในชุมชน โดยให้ชาวบ้านทั้งชุมชนช่วยกันดูแล...”

ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับความเป็นมาและ
เหตุการณ์ความไม่สงบที่เป็นจุดเริ่มต้นของกฎกติกา
ในการรักษาความปลอดภัยในชุมชน เพศชาย อายุ 52

หลังจากที่ชุมชนมีผู้นำและแกนนำการสร้างความปลอดภัยตนเองของชุมชนแล้ว ชาวบ้านได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็นและหาวิธีการป้องกันและรักษาความสงบร่วมกัน โดยได้กำหนดเป็นกฎระเบียบหมู่บ้าน

“...กฎระเบียบหมู่บ้านมี 3 ประเด็น คือ กฎข้อบังคับของหมู่บ้านเพื่อแก้ปัญหาการลักขโมย 10 ข้อ กฎกติกาการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน 11 ข้อ และกฎระเบียบข้อบังคับของชุดอาสาสมัครหมู่บ้านและชุมชน 7 ข้อ”

ชุดอาสาสมัครหมู่บ้าน (อรบ.)

ผู้ให้ข้อมูลประวัติการก่อตั้ง อรบ. ชรบ. เพศชาย อายุ 38 ปี

กฎระเบียบเพื่อรักษาความปลอดภัยนั้นเริ่มต้นจากปัญหาเล็ก ๆ ได้แก่ การลักขโมย ยาเสพติด การควบคุมการเข้าออกหมู่บ้าน จนกระทั่งถึงการทำบัตรเข้าออกกับบุคคลภายนอก เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการก่ออาชญากรรมขึ้นภายในหมู่บ้าน โดยเฉพาะเป็นการตัดโอกาสของการประกอบอาชญากรรมที่เริ่มต้นจากเรื่องเล็ก ๆ ไปจนถึงการก่อความไม่สงบเกิดขึ้น

“...เริ่มแรกรูปแบบการรักษาความปลอดภัยก็มีไม่มาก เป็นกฎระเบียบที่ควบคุมความสงบในเรื่องใกล้ตัว เช่น กฎระเบียบเกี่ยวกับการลักขโมยผลไม้และทรัพย์สิน กฎระเบียบเกี่ยวกับยาเสพติด การควบคุมดูแลการเข้าออกหมู่บ้าน จนเพิ่มกฎระเบียบขึ้นมาเรื่อย ๆ เพื่อรักษาความปลอดภัยตนเองของชุมชน เช่น การทำบัตรคนเข้าออกกับบุคคลภายนอก การฝึกชาวบ้านให้ยิงปืน การตั้งจุดตรวจและระวังป้องกันเหตุ โดยใช้สิ่งกีดขวางและชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านควบคุม การจัดอาสาสมัครหมู่บ้าน คอยสอดส่องดูแลความเรียบร้อย ฯลฯ...”

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ (พรส.)

ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน เพศชาย อายุ 44 ปี

จากการที่ชุมชนมีผู้นำและแกนนำที่เริ่มสร้างการมีส่วนร่วมด้วยการจัดประชุม เพื่อให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็น และหาวิธีการป้องกันและรักษาความสงบร่วมกันและมีการออกกฎระเบียบเพื่อรักษาความปลอดภัย สิ่งที่เป็นต่อการป้องกันภัยเข้ามาสู่ชุมชนหมู่บ้านที่สำคัญก็คือ การสร้างความร่วมมือจากชุมชนเองในการรักษาความปลอดภัยของตนเอง และสร้างความรักและความห่วงใย ชุมชนมากกว่าการป้องกันตนเองด้วยการสร้างการสนับสนุนทางสังคมและการควบคุมทางสังคม รวมถึงการสร้างแนวทางการปฏิบัติให้เป็นหนึ่งเดียว โดยกระจายให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มีบทบาท อำนาจหน้าที่อย่างเท่าเทียมเสมอกัน

“...เมื่อเริ่มมีกฎระเบียบก็ต้องมีคนเข้ามาทำงานเพื่อให้กฎระเบียบที่วางไว้เป็นตัวควบคุมคน และเป็นเกราะป้องกันภัยร้ายจากภายนอกไม่ให้เข้ามาสู่ชุมชน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชนร่วมกันเป็นแกนนำในการขอความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นชุดรักษาความปลอดภัยและอาสาสมัครหมู่บ้าน เนื่องจากคนในหมู่บ้านเองจะรักและห่วงใย ชุมชนของตนมากกว่าจ้างคนอื่นมาเป็นชุดรักษาความปลอดภัย พอว่างจากงานก็เข้ามาทำงานให้ชุมชน โดยการสมัครเป็นชุดรักษาความปลอดภัยและอาสาสมัครหมู่บ้าน แต่พวกเขาก็มีรายได้ตอบแทนจากการทำงานและมีสวัสดิการที่ดี...”

ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.)

ผู้ให้ข้อมูลประวัติการก่อตั้ง อรบ. ชรบ. เพศชาย อายุ 42 ปี อาชีพทำสวน

หลังจากที่ชุมชนแห่งนี้ได้สังเกตเห็นถึงปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งของ ชาวมุสลิมและพุทธ ซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ จึงได้จัดชุดฝึกรวมอาสาสมัครหมู่บ้านโดยประสาน ขอความอนุเคราะห์ให้หน่วยทหารในพื้นที่ได้มาอบรมให้ความรู้ชาวบ้าน ซึ่งทางทหารได้มาฝึกให้ ตั้งแต่ วันที่ 22-26 ธันวาคม 2549 โดยมีนายอำเภอ ปลัดอำเภอ ปลัดตำบล ผู้บัญชาการอาสาสมัคร หมู่บ้าน หน่วยงานราชการ ตลอดจนประชาคมในพื้นที่ได้ทำมาการคัดเลือก ชุดรักษาความปลอดภัย ของชุมชนโดยได้ทำการคัดเลือกในครั้งแรกเป็นการคัดเลือกฝ่ายบริหาร กล่าวคือ เป็นการคัดเลือก ระดับ ผบ.มว. รองผบ.มว. เลขานุการ เภรัญญิก ปฏิคม และประชาสัมพันธ์ ต่อมาได้คัดเลือกหน่วย กำลังหรือฝ่ายปฏิบัติโดยเป็นชาวบ้านอีก 60 คน

หลังจากการฝึกอบรมแล้ว ได้จัดให้เป็นกองกำลัง 2 กลุ่มบ้านหลัก โดยแต่ละกลุ่มบ้านมี กองกำลังย่อย 7 ชุด ๆ ละ 4 คนกลุ่มบ้านแรกทำการเฝ้าเวรยามตอนกลางคืน ตั้งแต่ 18.00 – 24.00 น. ส่วนอีกชุดซึ่งอยู่ในจุดที่เสี่ยงภัยมากกว่ามีการเฝ้ายามตั้งแต่ 18.00-06.00 น. รวมทั้งสิ้น 14 กองกำลัง และนับตั้งแต่นั้นทางทีมงานได้มีการเชิญกองกำลังอาสาสมัครหมู่บ้านมาร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ โดยในที่ประชุมได้มีการจัดการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็น 4 ชุดแรก ทำหน้าที่ดูแลที่ ป้อมยามหน้ามัสยิดจำนวน 9 คน เฝ้าเวรยามในช่วงกลางคืน 18.00-24.00 น. ในยามที่เหตุการณ์ปกติ แต่หากมีเหตุการณ์ไม่ปกติให้เฝ้ายามจนถึง 06.00 น. ชุดที่สองดูแลบริเวณหัวสะพานลูกที่สาม ใช้ชุด อาสาสมัครหมู่บ้านที่มีเงินเดือนๆ ละ 4,500 บาท ปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่ 17.00-24.00 ทำหน้าที่ตรวจสอบ บุคคลเข้าออก จับกุมกลุ่มบุคคลที่ผิดสังเกต ส่งกองกำลังรักษาพื้นที่ ส่วนชุดที่สามเป็นชาวบ้านธรรมดา รับผิดชอบเฉพาะช่วงเวลากลางวันนับตั้งแต่ 06.00-17.00 น. ทำหน้าที่ตรวจรถทุกคันที่ผิดสังเกต และ ร่วมจับกุมกับกำลังทหารในพื้นที่ ชุดที่สี่รับผิดชอบ 24 ชั่วโมง ตั้งแต่ 17.00-17.00 ของวันใหม่ มีหน้าที่ อยู่เวรยามและจัดสร้างฐานปฏิบัติ ปรับภูมิทัศน์รอบฐานปฏิบัติการ พร้อมตรวจรถทุกคันที่เข้าออก และ ลาดตระเวน เป็นต้น ทั้งนี้รายรับของกลุ่มอาสาสมัครส่วนใหญ่ได้มาจากการร่วมกันบริจาคของชาวบ้าน และการสนับสนุนจากทางราชการ บางส่วนเกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยตนเองของชุมชน ตลอดจนการการสังเกตแบบมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน พบว่า ชุมชนแห่งนี้ได้ใช้การรักษาความปลอดภัยตนเอง ของชุมชนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งนับได้ว่าชุมชนได้สร้างระบบการควบคุมตนเอง การสนับสนุน ทางสังคม การลดหรือปิดช่องโอกาสในการประกอบอาชญากรรม การจัดสภาพแวดล้อมและการสร้าง องค์กรชุมชนที่นำไปสู่การสร้างรูปแบบการรักษาความปลอดภัยตนเองของชุมชน โดยการพัฒนา รูปแบบนี้ผลจากการวิเคราะห์ตีความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่ากระบวนการที่ชุมชนสร้าง รูปแบบความปลอดภัยนี้เกิดขึ้นจากมิติต่างๆ ดังนี้

1. การรวมพลังชุมชน

วิธีการนี้เป็นวิธีการที่คนในชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนในลักษณะการมีส่วนร่วม โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งผู้วิจัยค้นพบในข้อมูลภาคสนามดังนี้

1.1 การรวมตัวชุมชนเพื่อสำรวจและตรวจสอบข้อมูลในการรักษาความปลอดภัย

1.2 การร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา

1.3 การสร้างหน่วยงานรักษาความปลอดภัย(ชุดอาสาสมัครหมู่บ้าน)

1.4 การสร้างกฎการรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน

ซึ่งในทุกขั้นตอนจะต้องผ่านการยอมรับของชุมชน โดยข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชนก็คือพลังของชุมชนนั่นเอง

ภาพ 3 กิจกรรมการดำเนินงานประชุมประชาคม เพื่อจัดตั้งกฎกติกาหมู่บ้าน (สุกมปากัต) หมู่บ้านนำร่อง

2. การฝึกอบรมยุทธวิธีการรักษาความปลอดภัย

ในการประชุมระดมความคิดเห็นของประชาชน มติที่ประชุมซึ่งทางประชาคมได้มีความเห็นร่วมกันว่าชุมชนจะรับการสนับสนุนจากทางหน่วยทหารและตำรวจในพื้นที่ให้มาเป็นที่เลี้ยง ในถ่ายทอดความรู้ด้านการรักษาความปลอดภัยของชุมชนให้กับชุดอาสาสมัครหมู่บ้าน ซึ่งทางชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ภาพ 4 การฝึกอบรมการรักษาความปลอดภัย

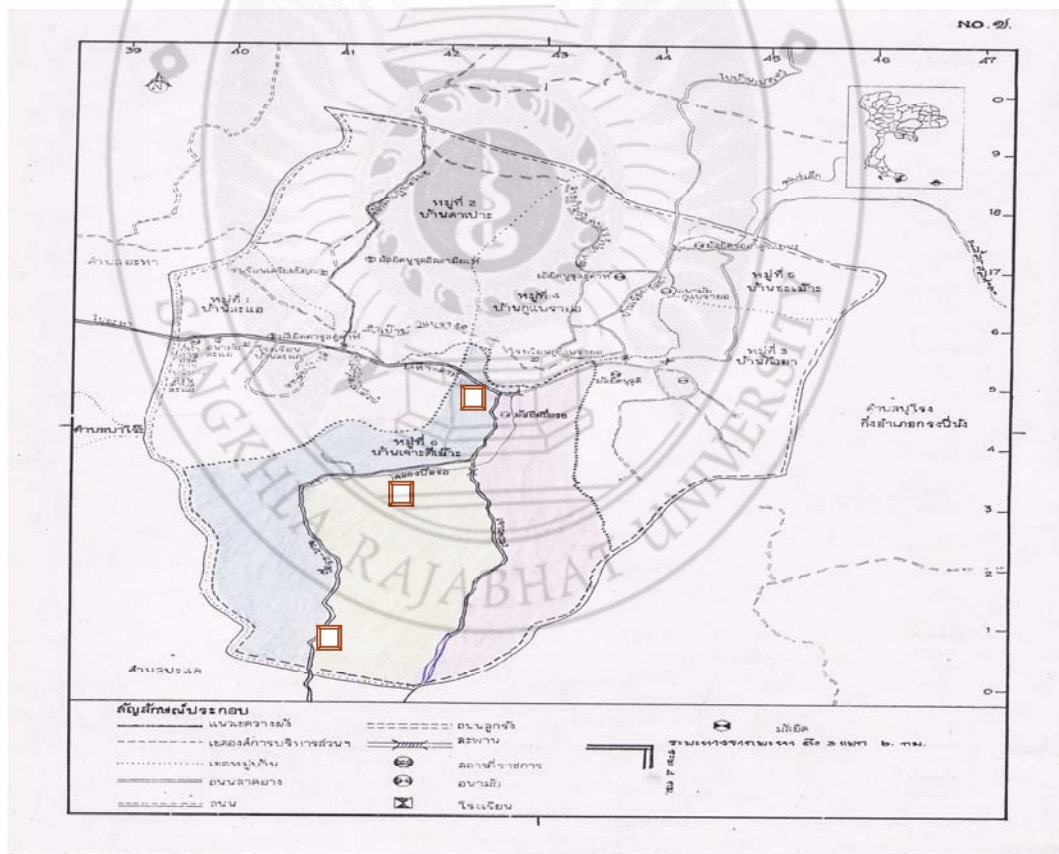
3. การกำหนดพื้นที่การรักษาความปลอดภัย

ชุมชนตระหนักแล้วว่า การจำกัดและมีการควบคุมการเข้า-ออก ของคนในและนอกชุมชน บริเวณถนนซึ่งเป็นทางแยกระหว่างหมู่บ้านซึ่งชุมชนมีแยกจำนวนทั้งหมด 3 แยก ครอบคลุมเส้นทางเข้าออกทั้งหมดที่มีภายในชุมชน โดยให้ความเป็นพิเศษและเข้มแข็งแตกต่างจากถนนทั่วไป จะสามารถช่วยให้รักษาความปลอดภัยให้กับชุมชนได้

ภาพ 5 ขั้นตอนการร่วมกันเลือกพื้นที่การรักษาความปลอดภัย

ภาพ 6 บริเวณที่ชุมชนจัดให้เป็นพื้นที่ควบคุมรักษาความปลอดภัย

ภาพ 7 การตั้งจุดตรวจชุมชน เพื่อเป็นจุดรักษาความปลอดภัยของชุมชน

4. การจัดให้มีการระวังป้องกันเหตุ

4.1 ชุมชนจัดให้มีเครื่องกีดขวาง โดยรอบ

4.1.1 เครื่องกีดขวางที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น อันได้แก่ รั้วยางรถยนต์ ที่กั้นทางเข้า-ออก ชุมชน กระสอบทราย รั้วลวดหนาม ฯลฯ

ภาพ 8 สิ่งกีดขวางในการรักษาความปลอดภัยของชุมชน

4.2.1 เครื่องกีดขวางที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ กล่าวคือ คำว่า “ที่สูงข่ม” หมายถึง บริเวณที่มีพื้นที่สูงและมีความได้เปรียบทางยุทธวิธี ซึ่งทางทหารถือว่าเป็นพื้นที่ที่ได้เปรียบเข้าศึก เนื่องจากสามารถมองได้กว้างกว่า ทำให้ได้เปรียบในเชิงการรบ ซึ่งจากการสัมภาษณ์อรบ. เพศชาย อายุ 42 ปี ได้เล่าว่า

“...เดิมฐานที่ตั้งเคยอยู่ที่ต่ำ แต่ต่อมาเมื่อ 17 ธันวาคม 2549 มีคนร้ายได้เข้ามาลอบวางเพลิงและยิงปืนทำร้ายชาวบ้าน ในการปฏิบัติการครั้งนั้นคนร้ายสามารถเข้ามาในพื้นที่ และสามารถปฏิบัติการทำร้ายชาวบ้าน โดยจุดตรวจที่ชาวบ้านตั้งไว้เดิมอยู่บริเวณระดับเดียวกับถนน แต่หลังจากนั้นได้มีการจัดทำสุมกปากัดและมีมติให้เลื่อนตำแหน่งจุดตรวจการไปไว้ที่สูง เพราะทำให้สามารถมองเห็นได้กว้าง จึงทำให้มีศักยภาพหรือที่ภาษาชาวบ้านเรียกว่า “สูงข่ม” นั่นเอง...”

ภาพ 9 พื้นที่ในการรักษาความปลอดภัย “จุดสูงข่ม”

5. การจัดให้มีระบบสัญญาณแจ้งเหตุและการสื่อสาร

เนื่องจากชุมชนแห่งนี้เป็นที่ป่า การสื่อสารจึงไม่สะดวก เช่น ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ เพราะระบบการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการปฏิบัติงานโดยทางอ้อม เพื่อช่วยในการควบคุมสั่งการ การรายงาน การแจ้งขอกำลังช่วยเหลือหรือจับกุมทำให้ทำได้สะดวกรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

ภาพ 10 จุดที่วางวิทยุสื่อสาร

6. ระบบยามรักษาการณ์

ระบบยามรักษาการณ์ ถือว่าเป็นระบบที่เป็นแกนของการรักษาความปลอดภัยของชุมชน เพราะระบบอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้วจะเป็นระบบที่ช่วยหรือสนับสนุนระบบยามรักษาการณ์ทั้งสิ้น หรือพูดอีกอย่างหนึ่ง ระบบที่ช่วยหรือสนับสนุนระบบยามรักษาการณ์ทั้งสิ้น หรือพูดอีกอย่างหนึ่ง คือระบบอื่นๆ เป็นระบบจัดการทางวัตถุ เพื่อช่วยการปฏิบัติงานของคน ในการรักษาความปลอดภัยทั้งสิ้น

ชุมชนได้มีการจัดตั้งหน่วยรักษาความปลอดภัยโดยผ่านกระบวนการคัดเลือกโดยชุมชน เสมือนเป็นตัวแทนของชุมชนในการรักษาความปลอดภัย ซึ่งหน่วยงานความมั่นคงทั้งในส่วนของฝ่ายปกครอง หน่วยทหารและตำรวจ ในพื้นที่ได้สนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้กับชุดดังกล่าว ซึ่งอุปกรณ์ที่ได้รับมาเช่น ที่ทำการสายตรวจ ชุดปฏิบัติหน้าที่ อาวุธประจำกาย ฯลฯ

ภาพ 11 ชุดรักษาความปลอดภัยชุมชน

ภาพ 12 อาวุธประจำกาย

ภาพ 13 เครื่องแบบชุดปฏิบัติการ

7. การควบคุมบุคคลและยานพาหนะ

ถือว่าเป็นงานหลักของการรักษาความปลอดภัยของชุมชน เนื่องจากประชาคมของชุมชนได้ตกลงใจว่า บุคคลที่เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่จะต้องปฏิบัติตน (บุคคลนอกพื้นที่) ดังนี้

7.1 จะต้องจัดทำประวัติส่วนตัวพร้อมถ่ายสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน อย่างละ 1 ชุด และภาพถ่ายจำนวน 1 รูป ติดไว้ในทะเบียนประวัติ

7.2 จะต้องจัดพิมพ์ลายนิ้วมือหัวแม่มือลงในแบบบันทึกประวัติทุกคน

7.3 การเข้า-ออก ให้ตรงเวลา คือ

7.3.1 การออก เวลา 06.00 – 16.00 น.

7.3.2 การกลับ เวลา 18.00 น. หลังเวลา 18.00 น.ไม่ให้เข้าในพื้นที่ ยกเว้นใน

กรณีจำเป็น

7.4 จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้านทุกคน

7.5 ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ไม่มีสิทธิ์อยู่ในพื้นที่

ภาพ 14 การตรวจตราผู้คนเข้า-ออกในชุมชน

8. สนธิกำลัง

เป็นแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ เนื่องจากในการปฏิบัติการรักษาความปลอดภัยนั้นจำเป็นต้องมีขั้นตอนของการตรวจค้นทั้งในส่วนของบุคคล ยานพาหนะ หรือสถานที่ ซึ่งชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านในฐานะผู้ช่วยเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะปฏิบัติการเพียงลำพังไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยทหาร ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นที่เล็งในการปฏิบัติงาน เนื่องจากไม่มีอำนาจในการตรวจค้น และการจับกุมโดยพลการตามกฎหมาย จึงจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การรอบของผู้ช่วยเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ภาพ 15 สนธิกำลัง

9. การหาข่าว

จากการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ซึ่งท่านได้เล่าให้ฟังว่า

“.. เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 ที่มีเหตุปะทะกันหลายจุดและมีคนร้ายตายในที่เกิดเหตุเยอะเลย เด็กตำบลทั้งนั้น แต่อยู่หมู่บ้านอื่น ถ้าไม่ได้ข่าวจากพรรคพวกกันมาบอกว่า ก่อนคืนวันเกิดเหตุมีเด็กวัยรุ่นไม่รู้ว่าเด็กที่ไหน แต่ไม่ใช่เด็กบ้านเรา มาชวนเด็กบ้านเราตั้งหลายคนมาทำพิธีอะไรก็ไม่รู้ ฟังไม่รู้เรื่อง อยู่ตึก ๆ คั่น ๆ เกือบห้าทุ่มแล้ว เห็นท่าไม่ดีเลยเรียกมาถามว่าทำอะไร เลยรู้ว่าทำพิธีศักดิ์สิทธิ์ต้องกินน้ำสาบาน ผมดูไม่เข้าท่าเลยไล่ออกไป ปรากฏว่า วันรุ่งขึ้น ก็เกิดเหตุ นี่ถ้าไม่ได้ข่าวก่อนนะเด็กบ้านเราตายเยอะแน่ ๆ...”

ภาพ 16 ฎโบซึ่งฝังศพของเด็กวัยรุ่นในชุมชนที่เสียชีวิตเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547

10. ปฏิบัติการทางสังคมจิตวิทยา

ปฏิบัติการทางสังคมจิตวิทยา ซึ่งเป็นกฎของชุมชนว่า ชุติรักษาความปลอดภัยของชุมชนจะต้องร่วมทุกข์ ร่วมสุข กับชาวบ้าน ต้องเข้าถึงชาวบ้านให้ได้ห้ามเอาโรคเอาเปรียบ เช่นกิจกรรมทางศาสนา พบปะที่มีสยิดประจำชุมชน กิจกรรมพัฒนา เช่น งานปรับปรุงสภาพถนนที่มีหญ้าขึ้นรกรุงรัง ฯลฯ โดยเป้าหมายคือ การแสวงหาความร่วมมือจากชาวบ้านนั่นเอง

ภาพ 17 กิจกรรมพัฒนาภายในชุมชน

11. การเสริมสร้างขวัญกำลังใจผู้ปฏิบัติงาน

การเสริมสร้างขวัญกำลังใจผู้ปฏิบัติงานจะปรากฏในกฎของชุมชนที่ว่า ชูศรีรักษาความปลอดภัยของชุมชนที่ปฏิบัติตนได้ดีจะได้รับสวัสดิการดังต่อไปนี้

11.1 เมื่อเจ็บไข้ ป่วย นอนพักรักษาตัวอยู่ ณ โรงพยาบาลตั้งแต่ 2 คืนขึ้นไป จะได้รับเงินสวัสดิการ 1,000 บาท

11.2 หากหาข่าวที่มีมูลความจริงและแจ้งเบาะแสการมาพักพิงของฝ่ายตรงข้าม และได้ตัวมาดำเนินคดีจะได้รับเงินรางวัลตั้งแต่ 500 – 5,000 บาท (อยู่ที่ดุลยพินิจของกรรมการหมู่บ้าน) พร้อมเกียรติบัตรชมเชย

11.3 ถ้ามีการลักขโมยเกิดขึ้นในหมู่บ้านแจ้งเบาะแสดลักขโมยและสามารถจับได้ จะได้รับเงินรางวัล 500 – 5,000 บาท (อยู่ที่ดุลยพินิจของกรรมการหมู่บ้าน)

11.4 แจ้งเบาะแสดการยิงปืนของบุคคลในหมู่บ้านหรือบุคคลที่เข้ามาอาศัยยิงปืนโดยไม่ได้รับอนุญาตและหรือตามกฎกติกาหมู่บ้าน โดยมีพยานหลักฐานจะได้รับเงินรางวัลครั้งละ 200 บาท

11.5 แจ้งเบาะแสดในการทะเลาะวิวาท สามารถยุติการทะเลาะวิวาทครั้งนั้นได้ก่อนถึงคณะกรรมการหมู่บ้าน จะได้รับเงินรางวัล 200 บาทแต่ต้องมีพยานหลักฐาน

11.6 เมื่อมีกิจกรรมสุขุมปากัดและมาร่วมทุกครั้งจะได้รับเกียรติบัตรชมเชย และรางวัลอื่น ๆ ตามดุลยพินิจของคณะกรรมการหมู่บ้าน

11.7 แจ้งเบาะแสดคนนอกพื้นที่เข้ามาดักนกหรือต่อนกในพื้นที่จะได้รับเงินรางวัลแต่ต้องมีพยานหลักฐาน และเชิญตัวมาพบกรรมการหมู่บ้านดำเนินการปรับ ค่าปรับจะได้ผู้แจ้ง 200 บาท เข้ากองกลาง 300 บาท

11.8 แจ้งเบาะแสบุคคลที่เข้ามารับจ้างกรีดขางซึ่งไม่แจ้งในการจัดทำประวัติ และสามารถเอาตัวมาจัดทำประวัติได้ จะได้รับเกียรติบัตรชมเชย

11.9 แจ้งเบาะแสในการเสพ จำหน่าย จ่ายแจกสิ่งเสพติด และสามารถนำตัวมาดำเนินคดีได้ จะได้รับเงินรางวัล 500 – 2,000 บาท (อยู่ที่ดุลพินิจของคณะกรรมการหมู่บ้าน) และพร้อมกันนั้นจะได้รับเกียรติบัตรชมเชยคุณงามความดี

นับว่าเป็นกุศโลบายของคณะกรรมการชุมชนที่พยายามผลักดันและส่งเสริมการปฏิบัติงานของชุดรักษาความปลอดภัยให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

12. การประเมินผล

การประเมินผลนี้เป็นรูปแบบที่มีความสำคัญของการรักษาความปลอดภัยตนเองของชุมชนเพราะเป็นการตรวจสอบว่ากฎของชุมชนที่ได้กำหนดไว้ สามารถทำให้เกิดผลการปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมสังเกตการณ์ โดยได้รับฟังผลการปฏิบัติงาน ปัญหาที่เกิดในการปฏิบัติ ปัญหาของชาวบ้าน แนวทางการแก้ไข ตลอดจนข้อเสนอแนะ โดยเป็นขั้นตอนซึ่งผ่านการทำเวทีประชาคมของชุมชนเรียบร้อยแล้ว จึงรวบรวมเป็นผลการศึกษาดู และจากการที่ผู้วิจัยได้ร่วม

การที่ประชาชนได้มีการประชุมเพื่อทำประชาคมทำให้เข้าใจถึง สภาพปัญหา แนวทางในการแก้ปัญหาโดยชุมชน ซึ่งประชาคมได้ตกลงถือองค์ความรู้ที่ได้ร่วมกันเรียนรู้ว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยของชุมชน โดยได้กำหนดเป้าหมายของชุมชนคือร่วมกันตั้งสัจจะปฏิญาณตนไว้ว่า “จะปกป้องผืนแผ่นดิน ณ จุดนี้ให้อยู่รอดปลอดภัย”

หลังจากที่มีอาสาสมัครหมู่บ้านของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเต็มตัวจนถึงบัดนี้และตลอดไปจนชั่วฟ้าดินสลาย” โดยมีคติว่า “พุทธ – มุสลิม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา นำพาหมู่บ้านของเราอยู่รอดปลอดภัย ทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

และได้มีการจัดตั้งทีมงานเพิ่มเติมอีก 2 คณะทำงานคือ ชุดที่ (7) คณะกรรมการชมรมการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีทีมงานจำนวน 15 คนตามข้อเสนอแนะของที่ประชุม โดยมีหน้าที่หลัก 9 ข้อ คือ

- 1) ลาดตระเวนการตัดไม้ทำลายป่าในเขตพื้นที่
- 2) ห้ามตัดต้นไม้ใหญ่ริมลำธาร
- 3) สำรวจคนที่มีเครื่องเลื่อย จัดขึ้นทะเบียน
- 4) ห้ามทิ้งขยะมูลฝอยลงในลำธาร
- 5) ห้ามล่าสัตว์ที่เป็นสัตว์สงวน อาทิ เช่น ตัวนึ่ง กวาง อีเก้ง สมเสร็จ แรด ช้าง

สิงโต ๑๓๗

- 6) ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดิน ป่าไม้ ลำธาร
- 7) ห้ามทิ้งน้ำเสียลงในลำธาร
- 8) รณรงค์ไม่ให้ใช้สารเคมี เช่น ยาฆ่าหญ้า
- 9) ห้ามใช้ยาเบื่อปลาในลำธาร

และคณะกรรมการชุดที่ (8) คณะกรรมการชมรมต่อต้านยาเสพติด มีทีมงานจำนวน

20 คน ทำหน้าที่หลัก 5 ข้อ

ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดชนิดต่างๆ

- 1) สอดส่องดูแลกลุ่มวัยรุ่นที่เสพยาเสพติด
- 2) ทำการจับกุมนำส่งไปบำบัดรักษา
- 3) จัดผู้มั่วอย่างกลุ่มวัยรุ่นตรวจปัสสาวะ
- 4) รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

